

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
6963-15

meddelad i Stockholm den 14 mars 2017

KLAGANDE

Försäkringskassan
103 51 Stockholm

MOTPART

AA

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Jönköpings dom den 8 oktober 2015 i mål nr 2585-14

SAKEN

Bidrag till arbetshjälpmedel

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Försäkringskassan får lämna bidrag för inköp av sådana arbetshjälpmedel som behövs för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete. Bidrag får dock inte lämnas för hjälpmedel som normalt behövs i verksamheten eller som krävs för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande.

Dok.Id 178972

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

Mål nr
6963-15

AA bedriver sedan länge verksamhet med uppfödning av nötkreatur. Sedan han drabbats av en krosskada i en fot ansökte han i februari 2013 om bidrag till arbets-
hjälpmedel i form av installation av ett kameraövervakningssystem i ett djurstall.
Syftet med detta var att han under kalvningssäsongen skulle kunna övervaka
djuren från bostaden och därmed minimera antalet nattliga besök i djurstallet.

Försäkringskassan ansåg att det inte var fråga om ett sådant individanpassat
arbetshjälpmedel som ger rätt till bidrag och avslog ansökan.

AA överklagade till förvaltningsrätten som avslog överklagandet.

Genom det nu överklagade avgörandet biföll kammarrätten AAs överklagande
och beslöt att han hade rätt till sökt bidrag till arbetshjälpmedel med hela
kostnaden, dock högst 50 000 kr. Kammarrätten konstaterade att AA är i behov av
hjälpmedlet för att kunna fortsätta att arbeta i sitt företag och att det inte är fråga
om ett hjälpmedel som normalt behövs i verksamheten eller som krävs för att
arbetsmiljön ska vara tillfredsställande.

YRKANDEN M.M.

Försäkringskassan yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammar-
rättens dom och fastställer förvaltningsrättens domslut. Kassan anför bl.a.
följande.

Bidrag till arbetshjälpmedel kan ges om särskilda individanpassade arbetshjälp-
medel behövs som går utöver det grundläggande ansvar för att arbetsmiljön är
lämpligt utformad som en arbetsgivare alltid har. Bedömningen av vad som krävs
för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande måste göras med utgångspunkt i
gällande författningar på arbetsmiljöområdet, oavsett om hjälpmedlet ska
användas av en anställd, en egenföretagare eller en fri yrkesutövare.

Mål nr
6963-15

AA utför sådant ensamarbete som avses i Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter (AFS 1982:3) om ensamarbete när han nattetid går ut i stallet. Genom att installera övervakningskameror kan arbetet förläggas på annat sätt vilket gör att risken för olyckor minimeras. Övervakningskameror får därför anses vara nödvändiga i verksamheten för att uppfylla kraven som ställs i nämnda föreskrifter och för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande utifrån AAs speciella förutsättningar.

Av uppgifter som lämnats av det företag som offererat övervakningskamerorna kan slutsatsen dras att sådan utrustning finns i motsvarande verksamheter som den som AA bedriver och att det blir allt vanligare att kameraövervakningssystem installeras. Det rör sig därför om sådan utrustning som normalt behövs i verksamheten och inte om ett sådant särskilt individanpassat arbetshjälpmiddel för vilket bidrag kan lämnas.

AA anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande.

Övervakningskameror är inte något som krävs för att arbetsmiljön i hans verksamhet ska vara tillfredsställande. Andelen nötkreaturstallar som är utrustade med övervakningskamera är ytterst liten. Med en övervakningskamera kommer han via skärmen inne i bostaden att kunna avgöra ”stämningen” bland djuren i kostallet. Han behöver då besöka stallet endast om allt inte verkar vara lugnt, vilket skulle bespara hans krossade fot onödigt slitage.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet

Frågan i målet är om det finns förutsättningar för Försäkringskassan att lämna bidrag till arbetshjälpmiddel i form av ett kameraövervakningssystem i verksamhet med uppfödning av nötkreatur.

Rättslig reglering m.m.

Enligt 30 kap. 5 § socialförsäkringsbalken meddelar regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskrifter om bidrag till sådana arbetshjälpmedel som en förvärvsarbetande försäkrad behöver som ett led i sin rehabilitering.

Sådana föreskrifter som avses i paragrafen finns i förordningen (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel. Enligt 2 § 1 förordningen får bidrag lämnas till arbetsgivaren eller den försäkrade och får avse kostnaden för att köpa eller, om det är ekonomiskt mera förmånligt, att hyra sådana arbetshjälpmedel eller anordningar på arbetsplatsen som behövs för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete. Av 3 § första stycket 1 framgår att bidrag dock inte får lämnas för att skaffa ett hjälpmedel eller en anordning som normalt behövs i verksamheten eller som krävs för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande.

Syftet med bestämmelserna är att förebygga långa sjukskrivningsperioder genom att möjliggöra för personer med funktionsnedsättningar och långvariga sjukdomstillstånd att fortsätta att vara yrkesverksamma (prop. 1990/91:141 s. 70). I samma proposition uttalas vidare att det grundläggande ansvaret för att arbetsmiljön är lämpligt utformad vilar på arbetsgivaren, men att det i vissa fall kan förekomma att arbetstagaren behöver särskilda individanpassade arbetshjälpmedel som inte omfattas av vanliga arbetsmiljöhänsyn (s. 83).

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

AA har ansökt om bidrag till arbetshjälpmedel i form av ett kameraövervakningssystem i ett kostall. Av utredningen framgår att AA har skadat sin fot och därefter har fått bestående besvär som medför svårigheter för honom, särskilt nattetid, att gå den ca 300 meter långa sträckan mellan boningshuset och stallet. Ett kameraövervakningssystem skulle underlätta för honom att nattetid under kalvningssäsongen övervaka korna och på så sätt minimera antalet besök i stallet.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar inledningsvis att Försäkringskassan inte längre ifrågasätter att AA behöver kameraövervakningssystemet för att kunna fortsätta att bedriva sin näringsverksamhet. Bidragsrätten är emellertid omgärdad av ytterligare två begränsningar. Bidrag får nämligen inte lämnas för sådana arbetshjälpmedel som normalt behövs i verksamheten och inte heller för hjälpmedel som krävs för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande. Försäkringskassan anser att det övervakningssystem som ansökan avser träffas av båda dessa begränsningar.

De angivna begränsningarna i bidragsrätten bottnar båda i den grundläggande tanken att det allmänna inte bör lämna bidrag till sådana arbetshjälpmedel som arbetsgivaren har en skyldighet att införskaffa eller som annars utgör vanligt förekommande utrustning i en verksamhet av det aktuella slaget, oavsett om det på arbetsplatsen arbetar någon med särskilt behov av att ha tillgång till hjälpmedlet för att alls kunna utföra sitt arbete.

När det gäller den begränsning i bidragsrätten som följer av arbetsgivarens ansvar för en tillfredsställande arbetsmiljö, finns det anledning att framhålla den grundläggande skyldighet att utforma arbetsmiljön på ett lämpligt sätt som följer av arbetsmiljölagens (1977:1160) bestämmelser. De förpliktelser som arbetsmiljölagen ålägger arbetsgivare omfattar visserligen egenföretagare utan anställda (ensamföretagare) endast i begränsad utsträckning (se 3 kap. 5 § andra stycket). Detta förhållande bör emellertid inte tillmätas betydelse vid tillämpningen av förordningen om arbetshjälpmedel. Begränsningen av bidragsrätten med hänsyn till det generella arbetsmiljöansvaret bör nämligen vara densamma oavsett om det är fråga om en ensamföretagare eller en anställd.

Av 2 kap. 1 § första stycket arbetsmiljölagen framgår att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande med hänsyn till arbetets natur och den sociala och tekniska utvecklingen i samhället. Bestämmelsen ger uttryck för att arbetsmiljöansvaret förändras över tid och att arbetsmiljön ska förbättras i takt med de möjligheter som utvecklingen ger (jfr prop. 1976/77:149 s. 220). Enligt paragrafens andra stycke ska arbetsförhållandena anpassas till människors olika förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. I detta ligger att åtgärder ska vidtas för att hindra belastning som kan undvikas genom olika slag av tekniska anordningar och genom riktig utformning av arbetsmetoder och arbetsredskap (a. prop. s. 224). Arbetsgivaren har enligt 3 kap. 3 § andra stycket en skyldighet att ta hänsyn till den enskilde arbetstagarens särskilda förutsättningar för arbetet genom att anpassa arbetsförhållandena eller vidta andra lämpliga åtgärder. Detta gäller inte bara för att förebygga ohälsa utan även för att underlätta rehabilitering (prop. 1990/91:140 s. 46). I förarbetena betonas också att kraven på arbetsmiljön inte kan sänkas med hänsyn till den enskilde arbetsgivarens förutsättningar i ekonomiskt eller annat avseende (prop. 1976/77:149 s. 254).

När det gäller frågan om det i målet aktuella hjälpmedlet omfattas av det generella arbetsmiljöansvaret konstaterar Högsta förvaltningsdomstolen inledningsvis att de av Försäkringskassan aktualiserade föreskrifterna om ensamarbete primärt tar sikte på andra situationer än den nu aktuella och att det av föreskrifterna inte kan anses följa något krav på att övervakningskameror installeras i AAs kostall. Högsta förvaltningsdomstolen kan inte heller finna att det av gällande arbetsmiljöbestämmelser i övrigt framgår att ett kameraövervakningssystem är något som fordras i AAs verksamhet för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande.

Frågan blir då om bidrag ändå inte kan lämnas av det skälet att kameraövervakningssystemet utgör ett sådant arbetshjälpmedel som normalt behövs i verksamheten. Med uttrycket ”normalt behövs” får enligt Högsta förvaltnings-

domstolens mening förstås att hjälpmedlet är vanligt förekommande i verksamheter av det aktuella slaget. Att ett hjälpmedel innebär en produktivitetshöjning eller annan rationalisering av verksamheten utesluter däremot i sig inte att bidrag kan ges. En annan sak är att sådana omständigheter kan få betydelse vid beräkningen av bidragets storlek (se prop. 1990/91:141 s. 69 f.).

Försäkringskassan anför att övervakningssystem är vanligt förekommande i verksamheter av det slag som AA bedriver. Som stöd för att så är fallet har kassan hänvisat dels till att en handläggare vid länsstyrelsen har uppgett att sådan utrustning blir allt vanligare i djurstallar, dels till vissa uppgifter som har lämnats av det företag som offererat kamerorna. Mot detta har AA invänt att han har varit i kontakt med Lantbrukarnas riksförbund, rådgivningsorganet Taurus, Hushållningssällskapet m.fl. aktörer och fått uppgift om att övervakningskameror är mycket ovanliga i kalvningsstallar. Högsta förvaltningsdomstolen finner mot denna bakgrund att Försäkringskassan inte har gjort sannolikt att kameraövervakningssystem normalt behövs i den aktuella typen av verksamhet.

Försäkringskassan har i målet slutligen anfört att det av förarbetena följer att ett arbetshjälpmedel måste vara individanpassat för att bidrag ska kunna lämnas och att någon sådan individanpassning inte har skett i detta fall. Högsta förvaltningsdomstolen har ovan funnit att det aktuella hjälpmedlet varken krävs för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande eller är något som normalt behövs i verksamheten. För rätten till bidrag saknar det då betydelse om hjälpmedlet på något sätt har individanpassats.

Det finns således förutsättningar för att lämna bidrag enligt förordningen.

Mål nr
6963-15

Försäkringskassan har inte invänt mot det av kammarrätten beslutade beloppet i sig. Överklagandet ska därmed avslås.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Mats Melin, Karin Almgren, Eskil Nord (skiljaktig mening), Kristina Ståhl och Thomas Bull.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Mattias Håkansson.

Förvaltningsrätten i Jönköpings dom den 16 juni 2014 i mål nr 4242-13
Försäkringskassans beslut 2013-07-03

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Nord är skiljaktig och anför följande.

Förordningen om bidrag till arbetshjälpmedel har utfärdats med stöd av bemyndigandet i 30 kap. 5 § socialförsäkringsbalken. Bemyndigandet avser föreskrifter om sådana arbetshjälpmedel som en förvärvsarbetande försäkrad behöver ”som ett led i sin rehabilitering”. Det obestämda begreppet

arbetshjälpmedel är vidsträckt och kan antas omfatta snart sagt varje hjälpmedel i ett förvärvsarbete. Men genom bemyndigandets precisering snävas betydelsen in. Det är endast sådana arbetshjälpmedel som bemyndigandet avser som kan berättiga till bidrag enligt förordningen om sådant bidrag.

I preciseringen till den försäkrades rehabilitering ligger att det bidragsberättigande arbetshjälpmedlet måste innefatta något moment som utgör en individanpassning till just den försäkrade. Däremot anges varken i bemyndigandet eller i förordningen något ytterligare krav som en sådan anpassning ska uppfylla för att kunna utgöra grund för bidrag. Om en individanpassning är av värde också för andra kan detta dock enligt 4 § tredje stycket förordningen påverka bidragets storlek (jfr RÅ 1998 ref. 21).

Individanpassningen utgör således grunden för bidrag enligt förordningen.

Jag instämmer i majoritetens uppfattning om de övriga begränsningar som anges i förordningens 2 och 3 §§, men vill anmärka att i 2 § används begreppet arbetshjälpmedel, medan i 3 § i stället används begreppet hjälpmedel. Anledningen torde vara att 2 § tar sikte på den försäkrade, medan 3 § tar sikte på verksamheten eller arbetsmiljön.

Jag uppfattar Försäkringskassans inställning i Högsta förvaltningsdomstolen så att kassan numera anser att övervakningskamerorna utgör arbetshjälpmedel. Jag instämmer i majoritetens uppfattning att Försäkringskassan inte har gjort sannolikt att sådana kameror normalt behövs i verksamheten.

Av utredningen framgår dock inte att övervakningssystemet behöver anpassas på något sätt för att kunna användas av AA. Vid sådana förhållanden kan bidrag enligt förordningen inte lämnas.

Jag anser att domen borde ha utformats i enlighet med det anförda och att Högsta förvaltningsdomstolen därmed med bifall till överklagandet borde ha upphävt kammarrättens dom och fastställt förvaltningsrättens domslut.